

Változatok a kapitalizmuskritikára és az ökoszocializmusra – Ivan Illich és André Gorz

[Variations for the Critique of Capitalism and for the Eco-Socialism – Ivan Illich and André Gorz]

Author: Kiss Lajos András

Published by: Pro Philosophia Foundation

Source: *Kellék*, 2025, No. 73, pp. 67–84

Stable URL:

<https://www.prophilosophia.ro/assets/files/kellek73/005kiss.pdf>

DOI: 10.61901/Kellek.2025.73.05

Abstract

Two philosophers with Austrian origin, Ivan Illich and André Gorz are among the most significant diagnosticians and critics of the modern and postmodern industrial society. Both of them observed the dangers based on the cult of advancement and on technological gigantism that enforce upon humans a new-type slavery as early as the second half of the last century. Ivan Illich set the vision of the liveable society against the threat of the technological apocalypse. Beyond that, he inexorably criticised the authoritarian institutions of the modern society (education, healthcare); and he urged the creation of organic, local and democratic communities as opposites of the global trade, which is a threat of an ecological catastrophe. André Gorz who synthesized the ideas of Western Marxism and Existentialism, expressed a hard criticism of the progressmania of the modern capitalism that is usually connected with the augmentation of the intensity of the work, the extreme growth of the maniacal consumption and destruction of the environment. Gorz's ideas linked the need of the liberation from the compulsion for work with the imperative of the guaranteed basic income.

Keywords: progress-mania, liveable society, free time, environmental protection, organic communities

Bibliography

1. Ariès, Philippe: *Gyermek, család, halál*. Ford. Csákó Mihály és Szapor Judit. Gondolat, Budapest, 1987.
2. Bégout, Bruce: *De la décence ordinaire*. Éditions Allia, Paris, 2008.
3. Besnier, Jean-Pierre: *Demain les posthumains. Le futur a-t-il encore besoin de nous?* Fayard/Pluriel, Paris, 2012.
4. Blais, Marie-Claude – Gauchet, Marcel – Ottavi, Dominique: *Transmettre, apprendre*. Fayard/Pluriel, Paris, 2016.
5. Brillat-Savarin, Jean Anthelme: *Az ízlés fizioológiája*. Ford.: Ambrus Zoltán, Ambrus Gizella. Múzsák Közművelődési Kiadó, Budapest, 1986 [1825].
6. Dupuy, Jean-Pierre: *Pour un catastrophisme éclairé. Quand l'impossible est certain*. Éditions du Seuil, Paris, 2002.
7. Gollain, Françoise: *André Gorz. Pour une pensée de l'écossocialisme*. Éditions le passager clandestin, Paris, 2014.
8. Gorz, André: *L'immatériel. Connaissance, valeur et capital*. Galilée, Paris, 2003.
9. Illich, Ivan: *Une société sans école*. Éditions du Seuil, Paris, 1971.
10. Illich, Ivan: *Genus. Zu einer historischen Kritik der Gleichheit*. C.H. Beck, München, 1995 [1982].
- 11.
12. Illich, Ivan: *Le travail fantôme*. Éditions du Seuil, Paris, 2005 [1981].
13. Illich, Ivan: *La convivialité*. Éditions du Seuil, Párizs, 2021 [1973].
14. Illich, Ivan: *Némésis médicale. L'exploration de la santé*. Fayard, Paris, 2021.
15. Kiss Lajos András: *Pillérek törmelékein*. Liget Műhely, Budapest, 2023.
16. Kocziszký Éva: Ivan Illich kritikai gondolkodása a jövő sodrásában. *Tiszatáj*, 2024 (78):1–2, 60–79.
17. Kovács Gábor: A magunk építette majomketrectől a pszichopolitikáig. A technológiai civilizáció mint patológikus valóság – kultúrkritikai értelmezések. *Liget*, 2023 (36):1, 4–39.

18. La Cecla, Franco: *Ivan Illich et l'art de vivre*. Atelier de Création Libertaire, Lyon, 2021.
19. Latouche, Serge: *Le pari de la décroissance. Penser et consommer autrement pour une révolution culturelle*. Fayard/Pluriel, Paris, 2010.
20. Mitnyán Lajos: Iskola a COVID után. Ivan Illich A társadalom iskoláztatása című vitairatának aktualitásáról. *Közösségi Kapcsolódások – Tanulmányok kultúráról és oktatásról*, 2022 (2):1, 53–65, <https://doi.org/10.14232/kapocs.2022.1.53-65>.
21. Münster, Arno: *André Gorz ou le socialisme difficile*. Nouvelles Éditions Lignes, Paris, 2008.
22. Paquot, Thierry: *Ivan Illich. Denker und Rebell*. C. H. Beck, München, 2017.
23. Rifkin, Jeremy: *L'âge de l'accès. La nouvelle culture du capitalisme*. Éditions La Découverte, Paris, 2005.
24. Schroedter, Thomas: *Antiautoritäre Pädagogik*. Schmetterling, Stuttgart, 2012.